

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

H. de Jong / Amsterdam

DE DUIVEL 1 Petrus 5 : 8 en 9

Onlangs zijn er in de diertuin van Rhenen enkele leeuwen uitgebroken. De consternatie was groot en de dieren zijn afgemaakt, omdat ze een bedreiging vormden voor de burgerij.

Je had daar toen in dat stadje zoiets als waar dit tekstwoord uit de brief van Petrus over spreekt: „De duivel gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden”.

Je kunt je niet goed voorstellen dat er onder het Rhenense publiek onzekerheid is geweest over de vraag of het wel echt waar was. Als iemand zou gezegd hebben: ja maar mensen, luister nou eens . . . dan zou hij teruggekegen hebben: man, zie je dat nu niet? Want een brullende leeuw zie je niet over het hoofd.

Maar de werkelijkheid waar Petrus over spreekt wordt wel betwijfeld en ontkend. Er zijn er die zeggen: mens, word nuchter; er is geen duivel. Terwijl de Bijbel zegt: mens, word nuchter en waakzaam; hij is er wel. En behalve dat hij bestaat, gaat hij ook tekeer en zoekt rond wie hij zou kunnen verslinden. In het gewone leven kan een brullende leeuw dus niet over het hoofd gezien worden. Maar in de onzichtbare wereld waar de Bijbel over spreekt, kan dat blijkbaar wel. Zeker in onze zintuiglijke cultuur. Er is namelijk in dié wereld geloof nodig om te zien.

Alleen wie gelooft, ziet de duivel. Niet z'n gestalte - wat zouden we daar voor zinnigs over kunnen zeggen? - maar z'n bezigzijn. En hoe sterker je gelooft, des te duidelijker zie je hem. Zo komt het dat Jezus Christus hem het duidelijkst gezien heeft, en het meest van allen in de Bijbel over hem spreekt. Vindt u dat niet vreemd? Misschien wilt u dat wel helemaal niet waar hebben. Misschien denkt u wel: die antieke Bijbel, - nou ja, maar Jezus, - Die wil ik er toch wel uit overhouden. Die is tenminste nuchter en brengt de dingen terug tot hun eenvoudigste vormen.

Ja, - dan is juist Hij het, die zijn discipel Petrus iets hoort zeggen en dan reageert: ga weg, achter Mij, Satan, want gij zijt Mij een aanstoot . . . In wat Petrus zei, zag Jezus dus het werk van zijn grote tegenstander. En steeds zag Hij die aan het werk. Waarom Hij ons ook heeft leren bidden tegen hem: en verlos ons van de boze . . . Dat juist Jezus het zo dringend over hem heeft, ja, dat is frappant.

—o—

Of is dat misschien toch niet zo frappant? Daar is namelijk wel een verklaring voor te geven. U moet weten dat er in alle godsdiensten op de wereld wel duivels rondspoken: boze geesten, demonen, het occulte, de djinns uit de wereld van de Islam. Maar dat al deze kwelgeesten met z'n allen onder één baas staan: dé duivel, dé satan, dé tegenstander van God, die al die helse legioenen aanvoert in zijn strijd tegen de Almachtige - dat vind je alleen in de Bijbel. Daar weten de religies niets van.

En hoe komt dat? Omdat in de Bijbel sprake is van Gods liefde en zijn plan tot verlossing van deze wereld. Daar is de duivel zó slecht over te spreken dat hij alles doet om die liefde en dat plan te dwarsbomen.

Alles. Kan hij overal elders in de wereld het werk aan lagere geesten overlaten, om zo zelf op de achtergrond te blijven en als het ware vakantie te nemen, - daar waar het evangelie van Jezus Christus verkondigd wordt, komt hij hoogst persoonlijk zelf op het toneel om de mensen daarbij weg te halen. Hij wil niet dat u behouden wordt.

Zo wordt duidelijk waarom juist de Bijbel hem bij name noemt. Zo wordt ook duidelijk waarom juist Jezus Christus het vaakst over hem spreekt. Want Jezus Christus is de verpersoonlijking van Gods liefde en Hij is de bringer van het heil dat God voor ons bestemd heeft. Daarom kreeg Hij het meest met hem te maken. En dat krijgt Hij nóg.

Dus, daar waar God met zijn heil komt, wordt de duivel wakker en wordt hij gedwongen zijn gezicht te laten zien. Op andere plaatsen en tijden kan

hij het zich veroorloven om een dutje te doen en het gevangen houden van mensen en gemeenschappen aan zijn personeel over te laten.

Hij kan dan zelfs het gerucht verspreiden dat hij niet bestaat. En dat gerucht heeft dan een sterke schijn van waarheid. Dat zou je zelfs zijn grootste troef kunnen noemen: het in zekere zin geloofwaardige gerucht verspreiden dat hij niet bestaat.

Maar waar de krachten van het Koninkrijk der Hemelen aan de dag treden, daar wordt dat gerucht van zijn niet-bestaan ontzenuwd. Daar wordt hij ontmaskerd, bij zijn werkelijke naam genoemd en zo eigenlijk al onttroond. Want hem noemen, hem bij zijn ware naam noemen, dat is al een begin van heersen over hem. Zoals Adam de dieren namen gaf en daarmee zijn heerschappij over hen oprichtte.

—o—

Aan een bekend iemand werd eens de vraag gesteld: gelooft u in de duivel? Nee, zei hij, ik geloof niet in de duivel, ik geloof in Jezus Christus. Dat was een gevat antwoord, waarin gebruik gemaakt werd van het feit dat de vraag wat ongelukkig gesteld was. Maar voor de rest gaf degene die dit zei toch geen goede voorlichting. Beter had hij kunnen zeggen: In de Bijbel ontmoet ik Jezus Christus en in de mate waarin ik in Hem geloof als de Zoon van God, in die mate zie ik ook zijn tegenstander, die alles doet om juist zijn Heilandswerk kapot te krijgen.

Het is daarom ook geen goed teken dat tegenwoordig in de kerken zo weinig over hem gesproken wordt, zo weinig tegen hem gewaarschuwd wordt. Dat wijst er niet op dat wij verlicht zijn. Veeleer blijkt daaruit dat wij slapen.

Wanneer het geloof op een laag pitje staat, dan zien we niet meer dat Jezus Christus ons betreft in een strijd op leven en dood; in een strijd die de wereld en de geschiedenis omspant; in een strijd die Jezus Christus zelf - als ik dat zo mag zeggen - slechts met pijn en moeite gewonnen heeft en wint en waarin Hij vraagt om onze waakzaamheid en onze gebeden. Het is de strijd tegen de duivel en zijn ganse rijk.

Maar wanneer ons geloof verkommerd is, zien we die strijd niet meer. Dan zien we niet meer wat Petrus zag toen hij midden in de evangelieverkondiging stond, dat namelijk de duivel rondgaat als een brullende leeuw, zoekende wie hij zou kunnen verslinden. Hij raast als een overwonnen vijand, dat is waar, maar wat raast hij!

Hij gaat ook rond in onze tijd, in onze stad, in onze levens. Als een verscheurend dier. Hij gaat rond in de ideologieën van buiten de kerk; hij gaat rond in de dwaalleer van binnen de kerk; in de zelfhandhavingsleer van de rijken en in de zelfverlossingsleer van de armen.

Maar ook dicht bij huis is hij. Stokend in huwelijken en als verwoester van gezinnen. Als zaaier van onvrede in het eigen hart. Alles gebruikt hij. Zowel het werk dat u heeft als de werkloosheid die u heeft. Ook over de laagste drempeltjes laat hij u struikelen. Eén kleine misstand in de kerk waar u lid van bent en het is voor u voldoende om niet meer te gaan. Dat is van hem. Hij is tevreden wanneer u nooit meer gaat.

Hij is er op uit de geestelijke weerstand van de mensen te breken. Hij voert ze weg uit de wereld van de Geest en leidt ze heen naar de trog van de materiële welvaart. En als hij ze daar heeft, dan neemt hij ze ook dat nog af. Zodat hij altijd bedriegt. Vader der leugen, zo typeerde Jezus hem.

—o—

Jaag ik u met dit alles de stuipen op het lijf? Als dat eens kon! Als ik u eens heilzaam aan het schrikken mocht brengen! Daar wil ik in uw ogen best een naarling voor zijn.

Maar gelóóf het dan wel! En wedersta hem. Gun hem de overwinning niet. Wedersta hem, vast in het geloof. Geloven is: naar Jezus Christus gaan. En in Christus staat u niet machteloos tegenover hem. Ook het gebed is een machtig wapen in de strijd tegen hem.

Gek eigenlijk. Bij die leeuwen van Rhenen zou ik niet graag het advies geven: wedersta ze! En hier zeg ik het rustig. Zo koninklijk is een mens nu door Christus, dat dit tegen hem gezegd kan worden: wedersta de duivel; wedersta niemand minder dan de overste van deze wereld. Hoe is het mogelijk! Met Christus is het mogelijk.

Middagpauzedienst in de Engelse Hervormde Kerk op het Begijnhof te Amsterdam op woensdag 16 september 1981.

Over de waarheid (10)

Filosofische aantekeningen bij een studierapport

32. Dus niet of dus wel?

Paragraaf 5 van het rapport eindigt met deze cursief gedrukte zin: „Het gaat (in het nieuwe waarheidsbegrip, A.T.) dus niet om een waarheid (objectief) die vervolgens toegeëigend moet worden (subjectief), maar om beide in één”. Het concluderend woordje „dus” komt wel wat vreemd bij ons aan. In het vorig artikel toonden we aan dat in de uiteenzetting van het rapport wel de stelling geponeerd werd dat in het nieuwe waarheidsbegrip subjectief en objectief „in één” zaten, maar dat de nadere uitleg daarvan over andere onderwerpen ging, en niet meer over die stelling zelf.

Afgezien nu van deze (on)logische conclusie, of slordigheid, zouden we onzerzijds tegenover deze conclusie van paragraaf 5 het volgende willen stellen: *Als het waar is* dat het in het nieuwe wijsgerige waarheidsbegrip *niet* gaat om een objectieve waarheid die subjectief toegeëigend moet worden, dan is dat nieuwe waarheidsbegrip m.i. gewoon fout. In een *goed* waarheidsbegrip gaat het wel degelijk om de „objectieve waarheid” die onafhankelijk van onze ervaring en omgang daarmee bestaat en die wij „vervolgens” ons behoren toe te eigenen, zodat dan (subjectief gekende) waarheid ons *bezit* (!) wordt. Wellicht zou het rapport ook allerlei verwarring in de discussies hebben kunnen voorkomen, wanneer men scherp en duidelijk had onderscheiden tussen werkelijkheid en waarheid. In het praktische spraakgebruik is dat niet altijd noodzakelijk of wenselijk. Maar in wetenschappelijk-wijsgerige betogen is die onderscheiding van primair belang voor de (kennistheoretische)

waarheidstheorie. Waarheid is immers altijd *waarheid-omtrent-werkelijkheid*, men kan ook zeggen: waarheid is *goede kennis inzake werkelijkheid*.

Daarom is kennis of waarheid ook nooit *los* van menselijke subjectiviteit. Wat *dat* betreft is het proclameren van een „relationeel” waarheidsbegrip voor ons het intrappen van een open deur (hierover uitvoerderiger het vijfde artikel in deze reeks, punt 17.1 en 17.2).

Het punt in geding is dus niet het relationeel karakter van kennis en waarheid, maar of het waar is dat in een goed waarheidsbegrip ruimte moet zijn voor de volledige erkenning van *objectieve werkelijkheid*, *waaromtrent* wij mensen „vervolgens” in een *subjectief proces van kennisverwerving* ons goede kennis, d.w.z. waarheid, kunnen eigenmaken. Tegenover het „dus niet” van het rapport, staat ons dus-wel.

33. Toch nog een gedeeltelijk objectieve waarheid?

„Dus niet... maar”, was de conclusie van paragraaf 5. Kan het zijn dat het als positief voorgestelde alternatief van het nieuwe wijsgerige waarheidsbegrip dat de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken propageert (volgens Professor Nauta zelfs met kerkelijk gezag!) toch iets waardevols heeft? Iets wat dan opgesloten ligt in de aanduiding „beide in één”? Paragraaf 6 beoogt de in paragraaf 5 geponeerde stelling nog verder toe te lichten met een geïllustreerd verhaal over het relationeel zijn van de waarheid. Daarover moet ik straks nog meer zeggen dan ik al deed. Eerst vestigen we echter de aandacht op de *conclusie*: „Waarheid is dus niet alleen buiten het menselijk subject te vinden, maar ook niet louter binnen die mens. Waarheid is meer...” (14).

Niet alleen, en niet louter. Dat betekent in het Nederlands: *ook wèl*, zij het *niet-alleen*. Valt het rapport hiermee niet terug op een althans *gedeeltelijke* aanvaarding van waar-

pastorale notities

NIEUW LIED

Hadden we het vorige week niet over de psalmen van Datheen? Dan is het nu de tijd om over de gezangen-kwestie te schrijven. Milo heeft er een artikel aan gewijd in de tweede druk van de Chr. Encyclopedie; over de gezangenkwestie, wel te verstaan. Vermoedelijk is dat de enige keer dat in die dikke boeken speciaal over een „kwestie” geschreven wordt. Wel een bewijs hoe het vraagstuk van de gezangen de gemoederen altijd heeft beroerd en soms verhit. Geen gezangen in de kerk, of als er dan toch enkele gezongen moesten worden, dan alleen berijmde Schriftgedeelten. Dan bleef er tenminste nog iets in van Goddelijke inspiratie en dat miste je totaal in de „vrije” geestelijke liederen. Die waren

immers altijd vol van de tijdgeest; niet van de Heilige Geest. Toch had het oude Gereformeerde kerkboek al vrije liederen: twee berijmingen van de 12 artikelen, een gebed voor en na het eten, een morgenzang en een avondzang en nog enkele. Maar ik meen me vaag te herinneren, dat mijn grootvader ook die gezangen maar zo-zo vond. Daar had je in de Eerste berijming van de 12 Artikelen bijvoorbeeld de zin: 'k Geloof één kerk, een algemeen genootschap, geheiligd en vergaard door 's Hemels boodschap. Nou, dat was propaganda voor de Hervormde Kerk, want die werd in zijn dagen het Genootschap genoemd. Maar kende de jonge Christelijke kerk niet het vrije lied? In Efeze 5 : 14 hebt U er een voorbeeld van. Men mag toch aan een Christelijke gemeente het recht niet ontzeggen, te zingen wat zij wil. En het past niet bij een Geref. Kerk als een synode één of andere bundel liederen „vrijgeeft voor kerkelijk gebruik”. Dat is „synodocratisch” gedacht. Maar ook zonder dat moet het toch een gemeente mogelijk zijn om in een vrije expressie van woord, gebaar en geestelijk lied de Here te prijzen en elkaar blij te maken. Met een nieuw lied en een nieuwe wijs.

A. H. Algra, Sliedrecht

heid „buiten het menselijk subject”? Wat kan dat voor waarheid zijn? Zou hier niet met het woord waarheid eigenlijk *werkelijkheid* bedoeld zijn, objectieve werkelijkheid? Als deze veronderstelling juist is, dan zou er over te praten zijn. Want menselijke en niet-menselijke werkelijkheid zijn op vele en verschillende manieren op elkaar betrokken. Dat is ook één van de grondgedachten van de reformatische wijsbegeerte, in scherpe oppositie tegenover objectivistische en subjectivistische stromingen, die kennis en waarheid resp. losmaken van of laten opgaan in menselijke subjectiviteit.

34. „Waarheid is meer...”

In de toch al korte uiteenzetting van wat dat nieuwe wijsgerige waarheidsbegrip nu precies inhoudt, wordt veel aandacht besteed aan het uiteenzetten wat het *niet* is. We weten dus nu vrij goed wat waarheid volgens het rapport niet is, nl.: a) geen objectieve waarheid zomaar buiten de mens om (12), voor het oprapen liggend (11), geen „objectieve stand van zaken” (10); b) geen subjectieve waarheid die door de mens zelf geproduceerd wordt (10, 11), zonder een richtsnoer tegenover en buiten de mens (11); c) geen optelsom van beide (12); d) geen opeenvolging van beide: eerst objectieve waarheid die „ver-

volgens” toegeëigend zou moeten worden;

e) „niet alleen buiten”, maar „ook niet louter binnen” de mens; f) ook niet zowel buiten alsóók binnen de mens, in de zin van een optelsom van beide.

Wat dan wel?

Antwoord: „waarheid is meer...” (14). Dat zal wel niet zo kwantitatief bedoeld zijn als het er staat. Anders zou volgens het rapport waarheid toch datgene zijn wat het niet is, plus nog iets daarbij. Dat meerdere blijkt nu te zijn het *relationele*.

Als het alleen de bedoeling van het rapport zou zijn dat relationele te beklemtonen, dan zouden wij althans met die goede bedoeling vrede kunnen hebben. Alleen zou dat vanwege de gebrekkige formuleringen geen „volle vrede” kunnen zijn. Het wetenschappelijk karakter van wijsgerige betogen stelt nu eenmaal ook zijn eisen. Er is echter meer aan de hand met dat „relationele”.

35. Wat bedoelt het rapport met „relationeel”?

Reeds meermalen merkten we op dat waarheid als gesproken of geschreven waarheid altijd iets relationeels is. Waarheid is altijd waarheid over (of omtrent) werkelijkheid, zodat er een relatie is tussen

IN DIT NUMMER

289 Drs H. de Jong, De duivel

290 Prof. dr. A. Troost, Over de waarheid (10)

291 Dr. J. Meulink, De les van de kabinetsformatie (2)

292 Drs. H. de Jong, Mosterdzaadjes en olifanten (1)

293 H. Algra, Boekbespreking

IJsselkade of de Broederstraat. Deze dag was ons onderdak de Nieuwe Kerk, schuin tegenover de Hogeschool.

Een vrolijk samenzijn, dankbaar, met een loflied in het hart en op de lippen. Een volle kerk, een warm welkom van mevr. Bouwsma-Knol, ja autochtone Breukelaars, u leest het goed: hoe kón u zo'n gelegenheid laten passeren!

Daar kwamen wij dan, met z'n tweeën, maar direct opgenomen in het grotere geheel. We beginnen met de Heer te prijzen met blijde galmen op d „alternatieve” wijs, u kent die wel. Al gauw geeft mevr. Bouwsma het woord aan ds. Schaeffer, ook al geen onbekende voor ons, als vriend en zwager van Piet en Anja. Zijn onderwerp „Toekomstverwachting” stond haaks op het doemdenken van vandaag. Een leerzaam betoog. 's Middags beantwoordde hij veel schriftelijk gestelde vragen, en bond ons op het hart: de angst hoort niet bij het christenleven! Denk aan het: „Weest niet bevreesd. Ik verkondig u grote blijdschap”. Paulus' brief aan de Filippenzen, die, hoewel in gevangenschap geschreven, op elke bladzij van blijdschap spreekt. „Ik vermag alle dingen door Hem, die mij kracht geeft”. We moeten God voortdurend danken als de Gever van alle goeds. Paulus heeft het over de vrede die alle verstand te boven gaat! Dat is dus anders dan: „Ik ben pas rustig als ik weet dat het in orde komt”.

Tegenover de kinderen moeten we dat laten zien. Geef ze perspectief mee! In onze donkere wereld is er behoefte aan jonge mensen met een levende hoop! Daarom koos de evangelisatie-actie „Project '82” ook als thema: „Er is hoop”. Zo gingen we hoopvol uit elkaar, gemotiveerd ons dagelijks werk tegemoet. Omdat gedeelde vreugd dubbele vreugd is, hopen we een volgend keer met méér vrouwen uit onze gemeente naar de contactdag te kunnen gaan.

Ds. C. P. Plooy

Op 6 oktober was het 35 jaar geleden dat ds. Plooy zijn werk als Denaar des Woords begon: 4 jaar in Uithuizen, 5 jaar in Driessum, 16 jaar in Heemstede en 10 jaar in Ede.

Het heuglijke feit is in de gemeente van Ede gevierd met een gezamenlijk thee-drinken voor de kerkdienst van afgelopen zondag.

In „Kerk Kontakt”, het blad van de gemeente Ede, schrijft ds. Plooy hierover en ook over ds. v. d. Linde, die een beroep naar Ede heeft aangenomen:

Verheugend bericht

Zaterdagavond j.l. kwam er het verheugende bericht uit Heerenveen, dat ds. W. J. van der Linde het beroep van onze gemeente op hem uitgebracht heeft aangenomen.

We zijn daar uiteraard allen erg blij mee. D.V. zal er geen gat vallen tussen mijn afscheid en de komst van de opvolger. En dat kan de pastorale bewerking van de gemeente alleen maar ten goede komen.

Ook voor de beroepingscommissie was het een verheugend bericht.

Er is veel werk verzet. Men was zondags vaak uit het gezin, soms al vroeg op pad, naar „ergens” in Nederland, om een dominee te „horen”. Dan kwam nog het vergaderen en rapporteren. Dat heeft heel wat tijd gevergd. Met een zucht van verlichting zullen ze hun opdracht nu wel aan de ker-

keraad teruggeven. De HERE heeft al dit werk van kerkeraad en commissie willen bekronen met deze uitslag.

Het spreekt vanzelf, dat uw predikant ook blij is met de komst van ds. v. d. Linde. Je kunt nu afronden en straks overdragen. En dan met een gerust hart met emeritaat.

Een zuster der gemeente feliciteerde mij zondag extra, want, zo zei ze: U krijgt na 35 jaren weer eens een dominee. Daar had ik nog niet eens zo zeer bij stilgestaan, maar wáár is het en het zal ergens goed voor zijn ook!

U zult waarschijnlijk wel weten, dat ds. v. d. Linde voor de tweede maal mij opvolgt, al zaten daar nog twee collega's tussen. In ieder geval komt het domineesgezin voor de tweede maal in een pastorie te wonen, waar wij vóór hen hebben gewoond. Eerst in Driessum en nu in Ede. Leuk om straks nog eens herinneringen op te halen aan de gemeente in de Friese wouden, die we allebei hebben gediend.

Overigens was mijn periode in Driessum-Wouterswoude heel wat rediger dan die van ds. v. d. Linde! Hij „stond” er in de tijd van de breuk in de Vrijgemaakte Kerken. En dat was nu niet zo'n rustige tijd. Over de datum van indiensttreding zal nog overleg gepleegd moeten worden. U zult daar spoedig wel meer over horen.

In ieder geval kunnen we alvast spreken over „onze nieuwe dominee”, en bij dat „onze” sluiten mijn vrouw en ik ons gaarne aan.

Ds. en mevr. v. d. Linde staat een drukke tijd te wachten. Het werk in Heerenveen „afmaken”, afscheid nemen... van een gemeente, die je 8 jaren hebt mogen dienen... dat valt niet mee. En dan straks de verhuisdrukte. Er komt nog wel wat kijken voor ze met hun vijf kinderen in de pastorie van Ede zitten.

We wensen hen van harte alles toe wat ze voor de komende tijd nodig zullen hebben!

Tot ziens, zullen we maar vast zeggen.

Jubiläum Ds. G. Janssen

In de „Kerkbode” schreef ds. Meester het volgende:

Ds. G. Janssen, emeritus predikant van Amsterdam-Tuinsteeden-Z.W., heeft op 5 oktober mogen herdenken dat hij 40 jaar dienaar des Woords heeft mogen zijn. Hij begon in Ten Post in het noorden van de provincie Groningen. In Zuidlaren kwam hij in 1945. Naar Leeuwarden ging hij in 1948 en naar Amsterdam-West kwam hij in 1955. Op 1 januari 1976 moest hij met emeritaat om gezondheidsredenen. Daarna zijn hij en mevrouw gaan wonen in Nijverdal. Bijna 21 jaar is hij in Amsterdam werkzaam geweest. Al die jaren waren wij naast collega's. Ik had het voorrecht dat ik hem bij zijn komst in de gemeente van Amsterdam-West mocht bevestigen in het ambt. Dit gebeurde in het oude historische Hervormde kerkgebouw bij Sloterdijk, de Petruskerk, nu onder monumentenzorg.

De jaren na 1955 zijn jaren vol activiteit geweest voor ons beiden. Een belangrijke en veel vergende inzet van ons werd eerst gevraagd door de snelle uitbreiding van onze gemeenten West en Zuid vanwege enorme stadsuitbreidingen. Daarmee te vergelijken was de groei van de gemeenten in dit nieuwe stadsdeel.

Later in de zestiger en zeventiger

jaren vroegen de toenemende spanningen binnen de Vrijgemaakte Kerken veel aandacht. Gewoonlijk mochten wij temidden van die toenemende spanningen in het landelijk kerkelijk leven, naast elkaar staan, schouder aan schouder zo te zeggen. Dat is een goede gave Gods geweest.

In de verwickelingen die uiteindelijk op het einde van de zestiger jaren hebben geleid tot de droeve en beschamende breuk in de Vrijgemaakte Kerken en ook een scheur in onze gemeenten in Amsterdam, stonden we naast elkaar. De apostel Paulus heeft in 1 Corinthhe 1:10 tot 13 zo indringend gewaarschuwd tegen deze houding van onenigheid en de geneigdheid tot scheuring. Beiden lieten wij ons door deze woorden o.m. in die kwestie leiden. Ik citeer de woorden van de apostel: „Doch ik vermaan u, broeders, bij de naam van onze Here Jezus Christus: weest allen eenstemmig en laten er geen scheuringen onder u zijn; weest vast aaneengesloten, één van zin en één van gevoelen. Mij is namelijk omtrent u, mijn broeders, medegedeeld door de huisgenoten van Chloë, dat er twisten onder u zijn. Ik bedoel dit, dat ieder uwer zijn leus heeft: Ik ben van Paulus! En ik ben van Apollos! En ik ben van Céphas! En ik ben van Christus! Is Christus gedeeld? Is Paulus dan voor u gekruisigd, of zijt gij in de naam van Paulus gedoopt?”

Zeer duidelijk herinner ik mij, alsof het gisteren gebeurd is, dat ik in die spannende dagen op een niet onbelangrijke vergadering in Kampen deze woorden in de discussie voorlas. De reactie was een bijna unanieme verwerping van het voorlezen van die woorden. Bijna unaniem riep de vergadering: deze woorden van Paulus hebben niets te maken met onze situatie. Hoe durft u, ds. Meester, zo iets zeggen? Pas later zag ik duidelijk hoe de eigen woorden Gods aan de kant werden gezet daar, toen en telkens, voor eigen ideeën.

Ds. Janssen publiceerde in 1965 zijn waardevolle brochure „Aanvaardt elkander” met het oog op de zaak „Groningen-Zuid”.

Omtrent deze zelfde tijd van begin oktober zijn ds. Janssen en mevrouw 40 jaren in het huwelijk verbonden geweest. Wij wensen beiden met al hun kinderen en kleinkinderen goede herdenkingsdagen te mogen hebben genoten. En dankbaarheid jegens Hem, Die onze wegen leidt.

J. M.

Jubiläum Ds. J. B. Welmers

Eveneens uit de „Kerkbode” lezen we:

28 sept. 1941 werd ds. J. B. Welmers predikant te Papendrecht en hij deed 29 september 1946 zijn intrede te Langeslag.

Op verzoek van ds. Z. G. van Oene voeg ik als gemeentelid van Langeslag aan deze zakelijke mededeling nog enige opmerkingen toe, die ik, in de geest van ds. Welmers, zeer sober houden zal.

Ds. Welmers was en is nog na z'n emeritaat Denaar des Woords. Ik bedoel dat 'Denaar' als be-denaar. Hij bediende, reikte ons aan, gaf ons: 't Woord van God. Niet met eigen bedenksels voedde hij ons, maar met wat de HEERE ons zegt voor hier en nu.

Ook aan de jeugd bediende hij dat Woord. Ook als hij catechisatie gaf aan de hand van de Catechismus,

was het er hem om te doen dat de jeugd het Woord op-at.

Als bijzonderheid vermeld ik nog, dat ds. Welmers ons het Woord ook heeft bediend aan de hand van de 37 artikelen van de Ned. Geloofsbelijdenis. Tussen haakjes: Z'n idee voor de belijdenis heeft hij ook hiermee bewezen.

Ook in de huizen was z'n enige boodschap: het profetisch Woord.

Tenslotte: ds. Welmers is tot tweekeer toe geschorst. Als dat was gebeurd omdat hij zich misdragen had, dan zou ik 't niet vermelden. Maar ieder weet, dat hij tot twee maal toe werd geschorst omdat hij bleef erkennen, diegenen die niet door Christus waren heengezonden.

In Papendrecht bleef hij ds. W. Scheele en ds. J. v. d. Schaft erkennen; in Langeslag bleef hij de gemeente van Nijverdal erkennen en ging er dus preken. (Die kerk was immers niet door Christus buiten verband gezet.) Ds. Welmers werd uitsluitend daarom geschorst. Zo'n schorsing is dan ook niet anders dan als vervolging te zien (vgl. Ismaël vervolgde volgens de Schrift Izaäk toen hij met dat jongetje spotte).

Maar dan geldt voor ds. Welmers ook: Mattheus 5:11 en 12: Zalig (wel gefeliciteerd) als men u smaadt en vervolgt en liegende allerlei kwaad van u spreekt om Mij nentwil.

Verblijdt en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen, want alzo hebben zij de profeten vóór u vervolgd (Matth. 5:11, 12).

Wetende hoe droevig de scheuringen der gemeente ook zijn, moeten wij toch Jezus' felicitatie met blijdschap aanvaarden en daarom willen wij ds. Welmers feliciteren en met zijn ambtsjubileum en met zijn schorsingen.

Aldus de heer J. L. Struik o.m. in het Kerkblad voor Gelderland en Overijssel.

Een feestelijke dag voor de „Reformatische Bijbelschool”

De 26e september van 1981 was het een feestelijke dag in het leven van de Reformatische Bijbelschool. Toen werd namelijk haar nieuwe tehuis geopend. Een dankbare kring van vrienden en vrienden van de School was in een kerkgebouw samengekomen om de Heere te danken voor wat, naar ze vast geloofden, een geschenk van God was.

De Bijbelschool had nog steeds geen vaste woonplaats, geen „eigen honk”. Ze begon in twee kamers, een keukentje met een halletje - voor zeven studenten! Dat was geheel onvoldoende. Het tweede jaar begon zij in een villa'tje dat van een vriendelijke eigenaar kon worden gehuurd. Er waren toen 27 studenten. Deze woning was al gauw wéér onvoldoende. Gelukkig konden wij een oud ietwat vervallen gebouw, dat reeds voor allerlei doeleinden gebruikt was van de gemeente Zeist huren. Het interieur - och, daar was eigenlijk geen sprake van - was feitelijk een ruïne. En het dak lekte. De studenten hebben toen in de zomervakantie het oude gebouw omgetoverd tot een bruikbare huisvesting. Er waren onder de studenten een paar goede vaklui, die dag en nacht ploeterden onder leiding van de voorzitter Van Oord. We wisten evenwel dat de huur beslist tijdelijk zou zijn. De gemeente Zeist had het bestemd om afgebro-

kunde" 1978: „De regeringsvorming wordt als een gesloten jacht van de georganiseerde partijpolitiek opgezet, waarbij de problemen van een kabinetsformatie binnen de kring van het parlement en die der „verkozenen" behoren te worden behandeld en opgelost. Alleen een „parlementair" kabinet is een legitiem kabinet en de verkiezingen moeten dan ook bijna automatisch aanwijzen, wie formateur dienen te worden en in welke volgorde zij moeten worden uitgenodigd. Slaagt zulk een formatie niet, dan blijven slechts de alternatieven van een minderheidskabinet of van nieuwe verkiezingen over. Het lijkt allemaal erg duidelijk en simpel, maar het is in waarheid een verkramping, die de regeerbaarheid en dus de leefbaarheid van onze Nederlandse samenleving ernstig bedreigt".

Het is een ongelukkige ontwikkeling, dat men in Nederland in navolging van andere politieke stelsels het parlement en ook de partijen zelf steeds nauwer heeft betrokken bij de kabinetsformatie. De landspolitiek gaat steeds meer op in de parlementaire partij en beroeps-politiek.

Vergeten wordt, dat het parlement alleen maar het volk vertegenwoordigt. Identificatie van partij en landspolitiek is een gevaarlijke zaak. Het kabinet behoort boven het partijpolitieke getwist te staan. Het is ook helemaal niet nodig, dat een lijstaanvoerder minister-president wordt. Het was een goede greep van Van Agt, toen hij zelf de aandacht vestigde op iemand die niet in het parlement zat. Het is ook helemaal geen gelukkige zaak,

dat de ministers der Kroon in belangrijke mate voortkomen uit uitgesproken partijmannen. De ministers zijn dan gedwongen steeds maar te zien, of hun groep wel volgt.

Het is ook geen eis van parlementaire democratie, dat een parlementair kabinet voortkomt uit het overleg van fracties en partijleiders. Het zou voor ons land beter geweest zijn, wanneer, nu financiële en economische problemen op ons afstormen, er een kabinet gekomen was, waarin slechts weinig politiek geprofileerde mensen gezeten hadden. We gaan steeds meer naar een pseudomonistisch stelsel. Het wordt hoog-tijd, dat we terugkeren naar het dualisme. De regering moet een zelfstandig verantwoordelijke volksvertegenwoordiging tegenover zich hebben. Voldoende is daarbij, dat ten aanzien van de hoofdlijnen overeenstemming bestaat.

Prof. Fabius heeft eens gezegd, dat de functie van de Staten-Generaal is „het zijn van het volksgeweten". Daarmee is het essentiële van het parlement aangegeven. Ten aanzien van de staatstaak heeft de regering in de eerste plaats de verantwoordelijkheid. Het geweten kan alleen oordelen, maar niet handelen. De regering handelt, maar kan alleen rustig handelen met instemming van haar geweten.

Wanneer deze functie van kabinet en parlement bij een kabinetsformatie beter in acht genomen zouden worden, zou dit ons land en volk zeer ten goede komen.

De kabinetsformatie 1981 voldeed niet aan deze eisen.

Mevr. Betty Schimmel-Heynis, lid van onze gemeente in Amsterdam-Centrum, vertaalde het laatste hoofdstuk van het boekje van C. S. Lewis 'Fern-seed and Elephants and other essays on Christianity' en gaf mij daarvan een copy. Ik heb er zo van genoten, dat ik het met haar toestemming in ons blad publiceer.

H. de Jong

(1)

Mosterdzaadjes en olifanten

Deze lezing is voortgekomen uit een gesprek dat ik een tijdje geleden had met de rector. Er lag toevallig een boek van Alec Vidler op tafel, en ik gaf mijn reactie op het soort theologie dat het bevatte. Mijn reactie was haastig en onwetend, naar voren gebracht met de vrijmoedigheid, die je na de maaijdt hebt. Van het één kwam het ander en voor ik het wist had ik heel wat meer gezegd dan ik van plan was over de manier van denken, die voorzover ik weet heerst aan veel theologische opleidingsinstituten. Toen zei hij: „Ik wou dat je dit allemaal tegen mijn studenten kwam zeggen". Natuurlijk was hij zich ervan bewust, dat ik heel weinig van de zaak afwist. Maar zijn idee was, denk ik, dat je als theoloog behoort te weten hoe een bepaald soort theologie op een buitenstaander overkomt. Ook al heb ik misschien niets dan misverstanden te bieden, u behoort te weten dat die misverstanden bestaan. Zulke dingen zie je gemakkelijk over het hoofd, als je binnen je eigen kringetje blijft. De breinen waarmee u elke dag omgaat zijn beïnvloed door dezelfde studie en dezelfde heersende meningen als het uwe. Daar kunt u door misleid worden. Want als gees-

telijken zult u natuurlijk met de buitenstaanders om moeten gaan. Tenslotte is dat uw bestaansrecht. Als herders behoort u schapen te bestuderen, geen andere herders, behalve als bijkomstigheid. En wee u, als u het evangelie niet verkondigt! Ik ben niet iemand die probeert zijn grootmoeder te onderwijzen. Ik ben een schaap, dat de herders vertelt wat alleen een schaap hen kan vertellen. En nu begin ik te blaten.

Er zijn twee soorten buitenstaanders: de onontwikkelden, en zij die ontwikkeld zijn op een ander terrein dan het uwe. Hoe u met de eerste groep moet omgaan wanneer u er opvattingen op na houdt als die van Bultmann of Tillach of Sölle, weet ik helemaal niet. Ik zie heel goed in - en ik heb me laten vertellen dat u dat ook doet - dat u hen ternauwernood kunt vertellen wat u werkelijk gelooft. Een theologie die de historiciteit ontkent van vrijwel alles, waaraan het christelijk leven en denken twintig eeuwen lang gehecht is geweest, een theologie die elk wonder ontkent of, nog vreemder, eerst de kameel van de opstanding doorzwelgt en daarna blijft steken bij een mug als de wonderbare spijziging - wanneer u één dergelijke theologie aanbiedt aan een niet-ontwikkeld mens (...) zal hij het gebodene niet herkennen als christendom. Als hij vasthoudt aan wat hij het christelijk geloof noemt, zal hij de kerk waar dit niet langer geleerd wordt, verlaten en uitzien naar een kerk waar dat wel gebeurt. Als hij met uw versie instemt, zal hij zichzelf niet langer christen noemen en niet meer naar de kerk gaan. Op z'n eigen primitieve manier zou hij veel meer respect voor u hebben wanneer u hetzelfde deed. Een ervaren geestelijke vertelde men dat de meeste 'liberale' dominees, wanneer ze met dit probleem te maken krijgen, het laat-middeleeuwse idee van de Twee Waarheden van stal halen: een waarheid in beelden, die aan het volk gepredikt kan worden, en een waarheid voor ingewijden, speciaal voor de geestelijkheid. Ik denk niet dat u veel plezier aan dit idee zult beleven, wanneer u het eenmaal in praktijk bent gaan brengen. Als ik 'beeldwaarheden' zou moeten voorschotelen aan een gemeentelid in grote zielsbenaauwdheid of onder zware verzoeking, en ik zou ze naar voren moeten brengen met de ernst en het vuur dat zijn situatie vereiste, terwijl ik er al die tijd zelf niet in geloofde - behalve op een hele vergezochte manier - dan zou ik beginnen te zweten en rood worden en de neiging krijgen om m'n boordje los te maken. Maar dat is uw probleem, niet het mijne. U draagt tenslotte een ander soort boordje. Ik reken mezelf tot de tweede groep buitenstaanders: ontwikkeld, maar niet in theologisch opzicht. Hoe een vertegenwoordiger van deze groep erover denkt, moet ik u nu proberen te vertellen.

Het ondermijnen van de oude orthodoxie is voornamelijk het werk geweest van godgeleerden die zich bezighielden met Schriftkritiek, het Nieuwe Testament betreffende. Op grond van het gezag van deze experts wordt ons gevraagd om een groot aantal geloofsartikelen op te geven, die we gemeen hadden met de vroeg-christelijke kerk, de kerkvaders, de middeleeuwen, de hervormers en zelfs de 19e eeuw. Ik wil uitleggen waarom ik zo sceptisch ben over dit gezag. Allemaal onwetendheid, zoals u onmiddellijk zult zien. Maar de scepsis is de vader van de onwetendheid. Het is moeilijk om een bepaalde studie vol te houden als je al op het eerste gezicht geen vertrouwen in je leraren kunt opbrengen.

Allereerst dus: wat deze mensen dan ook waard mogen zijn als Bijbelkritici, ik wantrouw hen als critici. Ze maken op mij de indruk literair oordeelsvermogen te missen. Ze hebben geen orgaan om waar te nemen van welke aard de teksten zijn, die ze lezen. Dat lijkt een vreemde beschuldiging om in te brengen tegen mensen die hun hele leven tot over hun oren in deze boeken hebben gezeten. Maar misschien is dat juist het probleem. Zo iemand heeft zijn jeugd en volwassenheid besteed aan het bestuderen van de Nieuw Testamentische teksten en wat anderen daarover geschreven hebben. Zijn literaire ervaring met die teksten mist elke vergelijkingsmaatstaf, omdat die alleen kan groeien uit een brede, diepe ervaring met literatuur in het algemeen. Hij zal heel gauw de meest opvallende dingen ervan over het hoofd zien. Als hij mij vertelt dat iets in een Evangelie een legende of een mythe is, wil ik weten hoeveel legenden en mythen hij gelezen heeft, hoe goed zijn gehemelte getraind is om ze aan hun smaak te herkennen; niet hoeveel jaar hij met dat Evangelie bezig is geweest. Maar ik kan beter voorbeelden noemen.

In een commentaar dat alweer verouderd is, lees ik dat het Evangelie naar Johannes door een bepaalde theologische school beschouwd wordt als een 'geestelijke fantasie', 'een gedicht, geen geschiedenis', vergelijkbaar met het boek Jona, 'Paradise Lost' van Milton, of, wat precieser, „Een christenreis" van John Bunyan. Als iemand eenmaal zoiets gezegd heeft, waarom zou je dan nog luisteren naar wat hij beweert over enig ander boek in de wereld?

Merk op dat hij de „Christenreis", een boek dat zich duidelijk als een droom aandient en te koop loopt met z'n allegorisch karakter door elke eigenaam die erin voorkomt, als de meest nauwkeurige parallel beschouwt (...) Maar zelfs als we de meer kolossale absurditeiten buiten beschouwing laten en ons tot Jona beperken, is de ongevoeligheid groot. Jona, een verhaal dat net als Job bijna geen historische verbanden heeft, met gebeurtenissen die fantastisch zijn, en met een duidelijk (hoewel natuurlijk altijd opvoedend) vleugje typisch Joodse humor. Wendt u nu tot Johannes. Lees de dialogen: die met de Samaritaanse vrouw bij de bron, of die volgend op de genezing van de blindgeborene. Kijk naar de

beelden. Jezus met z'n vinger krabbelen (als ik dat woord mag gebruiken) in het zand; het onvergetelijke '... en het was nacht' (13:30). Ik heb m'n hele leven gedichten, fantasieën, droomliteratuur, legendes en mythes gelezen. Ik weet hoe ze zijn. Ik weet dat niet één ervan zó is. Over deze tekst zijn maar twee opvattingen mogelijk: Of dit is reportage - hoewel er ongetwijfeld vergissingen in kunnen zitten - die behoorlijk nauwkeurig de feiten volgt. Of anders is een onbekende schrijver in de tweede eeuw, zonder dat ons voorgangers of opvolgers bekend zijn, plotseling vooruitgelopen op de verteltechniek van een moderne, realistische roman. Als het onwaar is, moet het een dergelijk verhaal zijn. Een lezer die dit over het hoofd ziet heeft eenvoudig nooit leren lezen (...).

Hier is een ander staaltje, ditmaal uit Bultmanns 'Theologie van het Nieuwe Testament': „Zie eens hoe vreemd en slecht passend de voorzegging van de wederkomst volgt op de voorzegging van het lijden” (Marcus 8). Wat bedoelt hij in vredesnaam? Vreemd en slecht passend? Bultmann gelooft dat voorzeggingen van de wederkomst ouder zijn dan die van het lijden. Daarom wil hij geloven - en gelooft hij ongetwijfeld ook - dat er, wanneer beide in dezelfde passage voorkomen, een ongelijkheid waarneembaar moet zijn. Maar hij schrijft dit wel aan de tekst toe met een schokkend gebrek aan waarnemingsvermogen. Petrus heeft beleden dat Jezus de Gezalfde is. De flits van heerlijkheid is nauwelijks voorbij of de donkere profetie begint - dat de Zoon des Mensen moet lijden en sterven. Dan wordt het contrast herhaald. Petrus, voor een ogenblik omhooggetild door zijn belijdenis, doet zijn verkeerde stap; de vernietigende afwijzing 'Achter mij' volgt. Dan, terwijl Petrus zoals gewoonlijk tijdelijk tot een ruïne gereduceerd wordt, richt Jezus zich over zijn hoofd heen tot de schare en vat de moraal samen. Al zijn volgelingen moeten het kruis opnemen. Dit vermijden van het lijden, deze zelfhandhaving, daar gaat het niet om in het leven. Dan volgt, nog duidelijker, de roeping tot martelaarschap. Je moet blijven bij je keuze. Als je Christus hier en nu verloochent, zal hij jou later verloochenen. Logisch en emotioneel is de opeenvolging perfect. Je moet Bultmann heten om er anders over te denken.

Tenslotte, van dezelfde Bultman: 'De persoonlijkheid van Jezus is niet belangrijk voor de verkondiging van Paulus of die van Johannes. Het is zelfs zo dat de traditie van de vroegste kerk niet eens bewust een beeld van zijn persoonlijkheid bewaarde. Elke poging om een dergelijk beeld te reconstrueren blijft een spel van de subjectieve fantasie'. Zo, dus in het Nieuwe Testament wordt ons geen persoonlijkheid van de Heer voorgedragen? Wat voor vreemd proces heeft deze geleerde Duitser doorlopen om zichzelf blind te maken voor wat iedereen ziet behalve hij? Wat hebben we voor bewijs dat hij die persoonlijkheid zou herkennen als hij er was? Want het is hier Bultmann tegen de gehele wereld. Als er iets is wat alle gelovigen - en zelfs vele ongelovigen - gemeen hebben, dan is dat het besef dat ze in de Evangelien een persoonlijkheid hebben ontmoet. Er zijn figuren van wie we weten dat ze historisch zijn, maar van wie we niet het gevoel hebben dat we hen persoonlijk kennen, bv. Alexander de Grote en Willem van Oranje. Er zijn er ook die er geen aanspraak op maken echt bestaan te hebben, maar die we desondanks kennen zoals we echte mensen kennen: Falstaff, Uncle Toby, Mr. Pickwick (figuren uit de Engelse literatuur, vert.). Maar er zijn er maar drie die, terwijl ze de eerstgenoemde soort werkelijkheid claimen, bovendien de tweede soort bezitten: de Socrates van Plato, de Jezus van de Evangelien en de Johnson van Boswell. Dat we hen kennen, uit zich in duizend en één dingen. Als we de apocriefe evangeliën lezen, horen we onszelf steeds zeggen over de een of andere uitspraak: 'Nee. Het is mooi gezegd, maar niet van Hem. Zo sprak hij niet'. (...). We worden in het minst niet in verwarring gebracht door de contrasten in het karakter van elk van de drie: (...). In Jezus, de eenheid van zijn ondraaglijke strengheid en zijn onweerstaanbare tederheid. Hij zegt dingen die, wanneer Hij niet de vleesgeworden God was in de volle zin van het woord, ontstellend hoogmoedig zouden zijn. Toch geloven wij Hem op zijn woord als Hij zegt: 'Ik ben zachtmoedig en nederig van hart' - en veel ongelovigen doen dat ook. Zo sterk is het aroma van zijn persoonlijkheid. Zelfs die passages in het Nieuwe Testament, die zich oppervlakkig gezien voornamelijk bezig houden met het goddelijke, en dat bewust doen, confronteren ons met zijn persoonlijkheid. Ik vraag me af of juist deze passages dat niet meer doen dan andere. 'We hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene des Vaders, vol van genade en werkelijkheid... wat wij gezien hebben en wat onze handen getast hebben'. Wat winnen we ermee, als we de schokkende directheid van dit persoonlijk contact proberen te ontwijken of weg te werken door gepraat over 'de betekenis' waarvan de vroege kerk ontdekte, dat ze zich gedrongen voelde die aan de Meester toe te schrijven? Het springt ons in het gezicht. Niet waar zij zich toe gedrongen voelden, maar wat hen drong. Ik begin te vrezen dat Bultmann met persoonlijkheid bedoelt wat ik onpersoonlijkheid zou noemen: datgene wat je zou vinden in een artikel in de 'Dictionary of National Biography' of een In Memoriam of een werk, getiteld „Leven en brieven van Yeshua bar Yosef" in drie delen met foto's.

Dat is dan mijn eerste 'blaat'. Deze mensen vragen mij te geloven dat zij tussen de regels van de oude geschriften door kunnen lezen. Het bewijsmateriaal laat zien dat ze niet eens in staat zijn de regels zelf te lezen. Ze beweren mosterdzaadjes te kunnen zien en kunnen geen olifant zien

die op klaarlichte dag tien meter van hen af staat.

Nu mijn tweede 'blaat'. Alle liberale theologie gaat vanaf een bepaald punt - en vaak van het begin tot het eind - gepaard met de bewering dat het werkelijke gedrag, doel en onderwijs van Jezus al heel gauw verkeerd begrepen en voorgesteld werden door zijn volgelingen, om pas door hedendaagse geleerden opgespoord of herontdekt te worden. Nu had ik, lang voordat ik geïnteresseerd raakte in theologie, dit soort theorie al elders ontmoet. De studie van de Antieke Filosofie werd er nog door overheerst toen ik zelf student was. Er werd je bijgebracht dat de werkelijke bedoeling van Plato verkeerd was begrepen door Aristoteles en dat de Neo-Platonisten er een karikatuur van gemaakt hadden, maar dat de modernen Plato's bedoeling herontdekt hadden. Gelukkigerwijs was nu gebleken dat Plato al die tijd een Engelse volgeling van Hegel (Duitse filosoof aan het begin van de 19e eeuw, vert.) was geweest, zoiets als T. H. Green. Nu ik zelf wetenschapper ben, heb ik het verschijnsel voor de derde keer ontmoet. Elke week is er een slimme student en vier keer per jaar een saaie Amerikaanse lector die ontdekt wat nu echt de betekenis is van een of ander toneelstuk van Shakespeare. Maar deze derde keer ben ik in een bevoorrechte positie. De revolutie in het denken en voelen die tijdens mijn leven heeft plaatsgehad, is zo groot dat ik, geestelijk gesproken, veel meer behoor bij de wereld van Shakespeare dan bij die van zijn recente uitleggers. Ik zie - ik voel het in mijn botten - ik weet met absolute zekerheid - dat de meeste van hun interpretaties onmogelijk zijn; ze veronderstellen een benaderingswijze, die in 1914 nog niet eens bekend was, laat staan ten tijde van Shakespeare. Dit bevestigt dagelijks mijn argwaan ten aanzien van een soortgelijke benadering van Plato of het Nieuwe Testament. De gedachte dat welke mens of schrijver dan ook duister zou zijn voor degenen die in dezelfde cultuur leefden, dezelfde taal spraken, dezelfde voorstellingswereld en onbewuste uitgangspunten hadden, en toch volkomen doorzichtig voor degenen die geen van deze voordelen hebben, is naar mijn mening ongerijmd. De onwaarschijnlijkheid ervan kan door bijna geen enkel argument of bewijs gecompenseerd worden.

Ten derde vind ik bij deze theologen een voortdurend gebruik van het principe: 'wonderen gebeuren niet'. Wanneer dus de oude geschriften onze Heer een woord in de mond leggen dat een voorzegging van de toekomst zou betekenen als hij het werkelijk gesproken had, neemt men aan dat zo'n woord is toegevoegd, nadat de gebeurtenis die in het woord voorzegt wordt, plaatsgevonden had. Dat is heel verstandig - tenminste, als wij weten dat een geïnspireerde voorspelling nooit kan voorkomen. Zo is het ook verstandig om alle passages waarin wonderen gebeuren, als onhistorisch te verwerpen, tenminste, als wij weten dat er geen wonderen gebeuren. Nu wil ik hier niet gaan bespreken of wonderen mogelijk zijn. Ik wil er alleen op wijzen dat dit een puur filosofische vraag is. Geleerden kunnen er als geleerden niet met meer gezag over spreken dan ieder ander. De stelling: 'als er een wonder bij te pas komt, is het onhistorisch' is een stelling waarmee ze hun studie beginnen, niet één die ze ervan geleerd hebben. Het gezag van alle Bijbelcritici ter wereld bij elkaar is op dit punt niets waard. Hier spreken zij gewoon als mensen; mensen die duidelijk beïnvloed zijn door, en misschien onvoldoende kritisch ten opzichte van de geest van de tijd waarin ze opgegroeid zijn.

(wordt vervolgd)

boekbespreking

D. W. L. Milo:

„De drie engelen”

28 verhalen van D. W. L. Milo

136 blz. Uitg. Kok, Kampen

ISBN 90 242 0428 3

Prijs f 19,50

Geen introductie

Alleen voor die abonnees die het adresbandje wekelijks om 'Opbouw' laten zitten, zou de naam „Milo” nog enige introductie behoeven. Die mensen komen echter ook niet toe aan het lezen van deze boekbespreking. De andere abonnees weten dat Milo

met zeer grote regelmaat artikelen schrijft voor twee middenpagina's van dit blad.

De schrijver woonde vroeger op de Veluwe, maar hij heeft een aantal jaren geleden de Veluwe bossen verwisseld voor het ruige Schotse bergland. Daar, in huize „Dunoran” - aan de voet van de machtige Ben Cruachan - blijft hij zijn bijdragen leveren voor 'Opbouw'. De Veluwe en Schotland, tevens twee gebieden die in de 28 verhalen die nu door uitgeverij Kok in Kampen gebundeld werden, regelmatig als decor fungeren.

Verrassend

De schrijfstijl van Milo is verrassend. Vaak wordt in een eerste (korte) zin iets geponeerd dat de lezer al direct nieuwsgierig maakt naar de rest van het verhaal. „Destijds beleefden we iets geweldigs in Haarlem”. Punt. Dan móét je wel doorlezen... Het verhaal blijkt te gaan over een jaarvergadering van de Gereformeerde Organisten Vereniging. De epiloog is vaak eveneens karakteristiek. In één of twee zinnen wordt de lezer nog

eens bepaald bij datgene wat zojuist aan de ogen is voorbij gegaan. „Een zachtmoedige jongen is die nacht overleden. Hij zal geen koffie meer bij ons komen drinken. En wij zullen hem een beetje missen”. Zo eindigt een verhaal over twee Jehova's Getuigen.

Woordkunstenaar

Milo is een woordkunstenaar. Hij kenmerkt zich door een sprankelende schrijfstijl, waarin humor en onverwachte zinswendingen gepaard gaan met soms een vleugje ironie.

Een prachtige vergelijking treffen we bijvoorbeeld aan in het verhaal van de Elspeetse herder. Milo onderwerpt in dat verhaal de herdersstaf aan een nader onderzoek (denk bv. aan Aäron en aan Psalm 23), maar hij voert en passant ook een bisschop ten tonele. Het was 'een minachtig kereltje', maar door de manier waarop hij met zijn staf binnenschreed ging er gezag van dat attribuu uit. „Nee, daar is Sint-Nicolaas maar Sinterklaas bij”.

Over de Veluwe schrijft Milo: „Wij zijn hier met elkaar een onderontwikkeld gebiedsdeel, zoals dat in modern overheidsjargon heet. Het feit van onze onderontwikkelheid is van hogerhand vastgesteld en meteen gehonoreerd in een Stichting tot Ontwikkeling van de Noordwest-Veluwe. Sedert vijf jaar gevoelen we nu dagelijks onze onderontwikkelheid”. Het verhaal gaat verder - wie had dat gedacht! - over een psalmzingerende arbeider bij de aanleg van een rioleering... De titel van het verhaal luidt: De zingende rioolrat.

Tophits worden door Milo gekarakteriseerd als een poging om „zo ongeschoold mogelijk (en ook zo onbeschaafd mogelijk) keelgeluiden te produceren”.

Wat de verhalen echter zo sprankelend maakt zijn vooral de onverwachte zinswendingen en het speels omgaan met woorden. Daardoor kan eigenlijk geen enkele bladzijde vervelen, ook al zou het onderwerp als zodanig minder aanspreken. Daar waar dit speelse karakter naar de achtergrond wordt gedrongen, staat het pastorale karakter op de voorgrond. Sterker dan in andere verhalen, moet ik zeggen, want dit element komt in meerdere gedeelten naar voren.

't Hart en Milo

De onderwerpen waarvan Milo ons laat proeven vertonen gelijkenis met de thema's die Maarten 't Hart in zijn boeken aansnijdt. Milo en 't Hart zijn beiden muzikkliefhebbers. Het orgel speelt in die liefde een belangrijke rol, al stelt Milo: „Tegenover de ontembare klanken van de trompet (jachthoorn) is ons mooiste orgel maar een dooe diender”. De muziek komt niet alleen tot uiting in de onderwerpen die in dit boekje naar voren komen, maar ook in de manier waarop de verhalen zijn opgebouwd (herhaling en climax) en de beeldspraak die wordt gebruikt. (Ook een schrijfstijl waar 't Hart virtuoos in kan zijn). Zo worden de werkzaamheden van graafmachine en betonmolen vergeleken met het 'allegro vivace' en de 'andante' in de muziekwereld.

Beiden zijn tevens op-en-top natuurliefhebber (al zal 't Hart waarschijnlijk nooit jager worden). Dankzij nauwgezette observaties en boeiende sfeerbeschrijvingen realiseert de stadsmens zich dat hij met véél te grote

stappen over Gods aarde loopt.

Een derde overeenkomst is dat in zowel de verhalen van Milo als van 't Hart het geloof een belangrijke rol speelt. Beiden staan kritisch ten opzichte van menselijke inzetten en gewoonten in de gereformeerde denkwereld, al liggen de accenten bij de twee schrijvers wel verschillend. Hier ligt echter ook het kardinale verschil tussen 't Hart en Milo: daar waar Milo speldeprikjes uitdeelt naar bv. een strak omlind kerkverband („kerkverbandrommel”), tast 't Hart het wezenlijke van het geloof aan.

De verhalen van Milo dragen een diep doorleefd geloof uit, terwijl 't Hart via zijn kritiek op kerk en geloof ook God aanvalt. Milo relateert menselijke inzetten, maar looft (daarom misschien wel des te sterker) God. Deze relativisering wordt hem (ook in eigen kring) niet altijd in dank afgenomen. Zelf heb ik die tegenspraak, gezien in het licht van het voorgaande, nooit zo essentieel gevonden.

Veelzijdig

In deze bundel komt de veelzijdigheid van de schrijver uitstekend tot uiting. Het eerste verhaal gaat over drie houten engelen die vanuit een klooster neerstreken in zijn tuin in Vierhouten, waarna de auteur ze af en toe 's nachts hoorde zingen. Daarna lezen we over de kip Ursula, de bruid van de schaapherder van Elspeet, Lied 265 uit het Liedboek, komen Ramses Shaffy en 'chef de restaurant' Willempje aan bod, en wordt ook de hond Babs niet vergeten.

De Bijbelstudies prikkelen tot nadenken; in dit boekje kunnen we lezen over de barmhartige Samaritaan, getuigen („twee of drie”) en over het beweegoffer. Steeds bieden deze studies (mij althans) een invalshoek die nieuw is.

Milo is ook pastor. Bewogen zijn zijn gesprekken met Getuigen van Jehovah, en met iemand die zelfmoord heeft gepleegd.

Tussen de hiervoor genoemde verhalen door lezen we over orgels en orgelconcerten, de natuur, mensen van de Veluwe en Schotse wetenswaardigheden (de laatste drie verhalen). Soms lijkt de schrijver daarbij een lichte hang naar het mysterieuze en/of mystieke leven te hebben (bv. de drie zingende houten engelen, maar ook gezien de warme gevoelsmatigheid waarmee hij het kloosterleven beschrijft).

Voor alle verhalen geldt echter datgene wat dr. J. Bosch in zijn voorwoord schrijft: „De harmonie van een met God verzoend leven, in aanbidding en jubel om muziek en lied, om natuur en kunst, om de genade in die alle geschonken aan de mens die luistert naar natuur en Schriftuur beide - dat is de boventoon van deze gebundelde schetsen”.

Beoordeling

De veelzijdigheid van Milo leidt - hoe kan het ook anders - altijd tot de situatie dat het ene verhaal de lezer werkelijk boeit, terwijl het andere hem minder of zelfs helemaal niets zegt. Ik moet echter zondermeer zeggen dat ik deze bundel in zijn geheel met veel plezier heb gelezen. Het is een prachtig en kleurig veldboek geworden, waarvan de bloemen één voor één geroken en bekeken moeten worden, willen ze volledig tot hun recht komen.

Wel kan er een zekere tijdsgebonden-

heid aan de dag treden, maar dat valt in een dergelijke bundel niet te voorkomen. Zo vroeg ik me tijdens het lezen van „Eén die van je houdt” (over Ramses Shaffy) af hoe Milo nu over deze Baghwan-aanhanger zou denken. Gezien de keuze van de onderwerpen is die tijdsgebondenheid trouwens minimaal; je kunt „de drie engelen” even goed over tien jaar lezen.

Wat ik wel jammer vind (maar dat tast evenmin de inhoud van de bundel aan) is dat de naam van dit blad niet even ergens (bv. op de omslag) vermeld wordt. Een klein beetje reclame voor 'Opbouw' kan geen kwaad...

Schoftland komt maar drie maal in deze bundel voor. Wat mij betreft mag Milo over dat land ook een dergelijk boekje uitgeven. Een soort 'alternatieve' reisgids. Maar een dergelijke (niet-commerciële) uitgave zal wel te weinig afnemers trekken. Kwaliteit staat immers niet borg voor kwantiteit.

Samenvattend meen ik - om terug te komen op „De drie engelen” - te mogen stellen dat we hier een pracht-boekje in handen hebben. Om de schijn van vriendjespolitiek te vermijden zou men een „verwant auteur” zeer kritisch kunnen recenseren. Milo gaf mij eenvoudigweg de kans niet.

H. Algra, Den Helder

kerknieuws

Maastricht

Kand. J. Smit uit Driebergen heeft het beroep van de gemeente van Maastricht aangenomen.

Katwijk

Kand. W. Janse heeft het beroep van de gemeente Katwijk aangenomen. Hij had ook beroepen van de gemeenten Assen/Haren, Alphen a/d Rijn, Maassluis en Hattem/Heerde.

Preekconsent

De kerken in de regio 's-Gravenhage hebben in hun vergadering van 1 okt. 1981 preekconsent, voor de tijd van één jaar, verleend aan br. C. P. Kleingeld te Nieuwkoop.

Nunspeet

Scriba: C. H. Blok, Mergelstraat 23, 8084 CT 't Heerde, tel. 05255 - 24 16.

Hoorn

Praeses: br. C. M. v. d. Klis, Spinner 29, 1625 VC Hoorn, telefoon 02290 - 3 19 21.

Scriba: br. S. R. Meester, Akkerwinde 13, 1689 NS Hoorn, telefoon 02290 - 3 51 63.

Assessor: br. J. Zijlstra, Westeinde 64, 1601 BK Enkhuizen.

Preekvoorziening: br. J. Zijlstra (zie boven) na 18.00 uur telefonisch te bereiken onder nr. 02280 - 38 38.

W. Smouter

De regio Enschede/Zwolle van de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben na gehouden peremptoir examen kand. W. Smouter, beroepen te

Dalfsen, toegelaten tot het ambt van Denaar des Woords en der Sacramenten in de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Vakantie Bijbelschool te Zwolle

Thema: God is koning van ons allemaal. In een gezamenlijke activiteit van leden van de Christelijk Gereformeerde en van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Zwolle, wordt in de herfstvakantie een Vakantie Bijbelschool gehouden in de Zuiderkerk. Van maandag 19 tot en met vrijdag 23 oktober, iedere dag van 10.00—12.00 uur.

De Vakantie Bijbelschool is voor jongens en meisjes van 5 tot 12 jaar en eigenlijk bedoeld voor kinderen die thuis en op school weinig of niets horen uit de Bijbel. De kinderen worden beziggehouden met knutselen, samen zingen, teksten leren, Bijbelverhalen, een puzzelwedstrijd enz.

Om met deze kinderen in contact te komen worden uitnodigingskaarten verspreid via de kinderclubs, via gemeenteleden en huis-aan-huis in bepaalde wijken van de stad. We verwachten zo'n 150 kinderen.

Uit beide gemeenten zijn veel aanmeldingen ontvangen van o.a. jongelui die gedurende deze week hun krachten willen geven voor dit belangrijke werk.

We vertrouwen op een in alle opzichten gezegende week.

Opening zesde studiejaar N.G.S.

Het nieuwe studiejaar van het Nederlands Gereformeerd Seminarie werd op vrijdag 18 september j.l. geopend met een openbare bijeenkomst in Middenmeer.

De voorzitter, ds. L. W. G. Blokhuis, opende de vergadering met Schriftlezing en gebed en heette de vele belangstellenden, afgevaardigden van de samenwerkende kerken, leden van de raad van toezicht, docenten en studenten, welkom.

Vervolgens refereerde hij over het onderwerp „Fundamentalisme”.

Als tweede spreker trad op ds. J. Stuy uit Kampen met het onderwerp „Het Nederlands Gereformeerd Seminarie en de hedendaagse prediking, inzake theologie en bevinding”.

Ds. J. Meester, emeritus-predikant te Amsterdam, sprak een slotwoord wijzend op het feestelijk karakter van de avond, aangezien een lustrum gevierd mocht worden.

Vervolgens ging hij voor in voorbode voor het Seminarie en allen, die daarbij betrokken zijn en in dankgebed voor de rijke zegeningen, die de Here in de afgelopen vijf jaren heeft geschonken.

Na sluiting van de bijeenkomst bleven velen nog geruime tijd bijeen, gastvrij door Middenmeer onthaald op koffie.

Vrouwencontactdag Kampen 1981

In het Kerkblad van Breukelen trof ik het eerst een verslag van de Vrouwencontactdag aan. Hier volgt de tekst:

Het was de moeite waard om een keer gelijk met man en kinderen de deur uit te gaan. De stralende zon hield een belofte in!

Voor oud-gedienden ging het verleden herleven: de herinnering aan de jaarlijkse Schooldagen in het gereformeerde „bolwerk”.

We spraken zulken onderweg al, op het station en in de trein.

Wie voor zulke mijmeringen te jong is, proefde die sfeer nu toch mee.

Kampen doet je iets: of het nu de Oudestraat of de Broederweg is, de

de waarheid en de werkelijkheid. Anderzijds is waarheid iets van de mens, nl. juiste kennis die de mens zich eigen-maakt en dan bezit en daarna eventueel uitspreekt of opschrijft, zodat er ook een relatie is tussen mens en waarheid. *Voorzover* het rapport dit wil benadrukken, stemmen we er mee in.

Toch bedoelt het rapport met het relationele karakter van de waarheid nog wat meer en ook wat anders, en daarmee kunnen we beslist niet instemmen.

Nadat gezegd is dat waarheid „niet alleen buiten” en „ook niet louter binnen” het menselijk subject is, maar dat ook de gevolgtrekking dat zij dan zowel buiten als ook binnen is, onjuist is, althans niet verstaan mag worden als een optelsom, komt nu eindelijk het *positieve alternatief*: het waarheidsbegrip van de nieuwere wijsbegeerte. We citeren dat letterlijk en plaatsen er letters bij, om bij elk onderdeel even te kunnen stilstaan. Want we zijn hier bij de kerngedachte van het rapport.

„Waarheid is meer (a) het gaat steeds om de betrokkenheid van de mens bij iets anders (b) en om de overtuigingskracht van iets anders (c) ... die pas in de mens tot stand komt (d) en zichtbaar wordt” (e) Met andere woorden: (f) er is sprake van een relatie tussen subject en object (g) sterker nog: (h) een wisselwerking (i) waardoor beide zich eigenlijk pas goed gaan aftekenen” (j)

36. Aantekening bij a)

Waarheid is volgens het rapport niet „zomaar iets buiten de mens”, ook niet „alleen maar een inspanning van de mens” en „evenmin” een optelsom van beide” (12). Waarheid is meer. Nu is dat meerdere wel met één woord aan te duiden, nl. met het woord „relationeel”, maar dat relationele blijkt toch wel gecompliceerd te zijn. Het is door het rapport aangeduid met de regels b - c - d - e, hetgeen ook nog het gestelde bij i - j blijkt te bevatten. We gaan het nauwkeurig na.

37. Aantekening bij b)

We zeiden al dat deze betrokkenheid van de mens bij iets anders voor ons besef een vanzelfsprekendheid is in elk goed waarheidsbegrip. Tot zover dus accoord. Maar men vergis zich niet.

Gezien het vervolg, gaan we vermoeden dat met deze betrokkenheid meer bedoeld is dan alleen het bestaan van de formele kennisrelatie tussen subject en object. Het lijkt alsof met deze betrokkenheid bedoeld is wat men wel noemt een „persoonlijke betrokkenheid”, ook wel: een „existentiële betrokken-

heid”, inclusief een emotionele betrokkenheid, mogelijk gepaard gaande met hoop, verwachting, belang-hebben-bij, en wat dies meer zij. Het is wat moeilijk daarvoor de juiste Nederlandse term te vinden. In het Engels zou men zeggen „concern”. Van de term „betrokkenheid” in deze zin, gaat dan meestal de suggestie uit, alsof de betrokkenheid tussen subject en object in de kennisrelatie niet zo „persoonlijk” is. Die suggestie is echter onjuist. Ook in de kennisactiviteiten is de mens „persoonlijk” betrokken in de relatie tussen kennissubject en kennisobject. Kennisverwerving is een echt-menselijke activiteit, vol-menselijk om zo te zeggen. Het resultaat daarvan, het kennen dus, d.w.z. het bezitten van waarheid, is en blijft eveneens een vol-menselijke aangelegenheid. Het rapport is in paragraaf 6 die wij nu bespreken, nog niet toe aan zijn beschouwing over de geloofswaarheid in de relatie tussen mens en God; het gaat nu nog slechts om de abstract-theoretische benadering van wat waarheid in het algemeen en als zodanig is. En dan is, zoals reeds vaker door ons gezegd, het karakteriseren van de waarheid als „relationeel” noch verkeerd, noch nieuw, maar gewoon een vanzelfsprekende waarheid, die door een goede kennistheorie niet als onpersoonlijk voorgesteld zal worden.

38. Aantekening bij c)

We lezen voorts dat het (in het nieuwere waarheidsbegrip) „gaat

om de overtuigingskracht van iets anders”. Wat wil dat zeggen?

Op het eerste horen klinkt het niet erg geloofwaardig. Heeft ook de leugen niet vaak veel overtuigingskracht, zodat zij door miljoenen geloofd wordt? als waarheid wordt aangezien? Spreekt de Schrift ook niet over een „kracht van dwaling” (2 Thess. 2: 11 in de grondtekst en de Statenvertaling) waardoor men de leugen in de plaats van de waarheid gelooft?

Terug naar de tekst: „de overtuigingskracht van iets anders”. Beteekent dit dat dat „andere” waarop de mens in de waarheidsrelatie betrokken is, zelf overtuigingskracht moet hebben? Kan er anders niet gesproken worden van „waarheid”? We begrijpen het niet, zelfs niet als we serieus nadenken over de voorbeelden die er bij genoemd worden. Dat „iets anders”, waarop de mens in de waarheidsrelatie betrokken is, zou bij voorbeeld kunnen zijn „een verkeerdesteken, een zedelijke overtuiging, een visie, een leerstuk”. We zullen het goed nagaan, maar eerst vragen we: is er pas sprake van „waarheid” in onze betrokkenheid op dergelijke zaken *als deze zaken zelf overtuigingskracht hebben?*

M.i. heft deze visie zichzelf op. Deze visie heeft bijvoorbeeld voor mij niet de minste overtuigingskracht, zij is voor mij geen waarheid. Is zij *daarom* niet waar? Volgens haarzelf inderdaad niet, omdat zij voor mij elke overtuigingskracht mist. Maar een visie die van zichzelf moet zeggen dat zij niet waar is, „hoeft voor mij niet meer”.

(wordt vervolgd)

J. Meulink / Enschede

De les van de kabinetsformatie

(2)

Van de zijde van D '66 is indertijd voorgesteld de minister-president rechtstreeks te kiezen en een districtenstelsel in te voeren voor de verkiezing van het parlement. Gedacht werd hierbij aan een meer-voudig districtenstelsel, dus per district meerdere afgevaardigden. Op deze wijze meende men de band tussen kiezers en gekozenen nader aan te halen. Het probleem van de kabinetsformatie was daarmee vervallen. Immers de gekozen premier kan direct zijn kabinet vormen.

Het is duidelijk, dat D '66 hierbij dacht aan het Amerikaanse systeem met een gekozen (minister)president en districtenstelsel. In dit systeem is wel een twee partijenstelsel nodig. Op deze wijze zou men ook een

duidelijke polarisatie in twee blokken krijgen.

Dat alles is echter moeilijk met ons parlementaire stelsel te verenigen. Het vertrouwensmandaat tussen parlement en regering zou vervangen worden door een mandaat van de kiezers aan de minister-president. Het wordt dan een toevallige zaak of parlement en regering zouden harmoniëren. Het partijstelsel was dan vervangen door een quasi presidentieel systeem.

De staatscommissie 1967 heeft voorgesteld tegelijk met de kamerverkiezingen stemming over de formateur te houden. Dat is echter niet gerealiseerd.

Het is ook twijfelachtig of het Amerikaanse systeem wel zo verkiezelijk is. De wijze van presidentskeuze is een vreemde aangelegenheid. Daar is wel eens gesteld, dat alleen eierzuchtige miljonairs en

generaals een kans maken. Dat moge wat overdeven zijn, een voorbeeld ter navolging is de presidentskeuze niet.

Groter bezwaar is, dat uit het oog verloren wordt, dat in Nederland de fundamentele politieke gegevens anders zijn dan in landen als Engeland en de Verenigde Staten.

In ons land is de situatie zo, dat we politiek verdeeld zijn over een aantal partijen, die naar hun aard niet in staat zijn de meerderheid te behalen. Het twee partijensysteem zal in Nederland ook niet komen gezien de aard der Nederlanders. Dat is maar goed ook, want een twee partijensysteem leidt onherroepelijk tot vervaging van de principiële lijnen. Dat is nodig om de meerderheid te krijgen. Zodra een partij zich erg principieel of extreem opstelt, graaft die partij daarmee zijn eigen graf. Het lijkt erop, dat de Labourparty in Engeland daar thans mee bezig is.

In ons land zullen dus steeds coalities gevormd moeten worden. Het gevolg is, dat partijleiders, die in het kabinet zitting nemen, geen partijleider kunnen blijven. In Engeland is dat wel het geval.

In de te vormen coalities zullen de ministers bij ons dan ook altijd wat afstand van hun partij moeten nemen.

Daarom is het ook zeer ongewenst om te streven naar een zeer hechte band tussen regering en kamer-meerderheid. Dat past niet in ons politiek bestel.

De bedoeling van D '66 was om door het stelsel van een gekozen minister-president de landspolitiek uit de sfeer van de partijpolitieke onderonsjes te halen. De leus van D '66 is helaas gebruikt om de greep van de politieke partijen op de landspolitiek te versterken en het parlementaire stelsel nog meer tot een zaak van partijorganisaties te maken. En dat is een slechte ontwikkeling.

Terecht wees prof. dr. A. Donner erop, dat de kamerverkiezing stelselmatig opgeblazen wordt tot een uitspraak van de volkswil, die over de richting van het overheidsbeleid moet beslissen, en als het kon de minister-president en zijn team aanwijzen. Als deze ontwikkeling doorgaat, valt te vrezen dat kabinetsformaties steeds moeilijker en langduriger worden. Vooral de P.v.d.A. gaat hierin zeer ver. De kamerleden zouden in hun geweten gebonden zijn aan partijprogramma's en andere beloften, die zij gedaan hadden en het zou gewetenloos zijn om na de verkiezingen concessies te doen. Zelfs kwam de gedachte op, dat een kabinet moest bestaan uit kamerleden en de kabinetsformatie vooral een zaak van lijst-trekkers zou zijn.

Het nieuwe kabinet zit dan ook volgestopt met kamerleden. Het is zeer de vraag of we daar zo gelukkig mee moeten zijn.

Ik citeer nog een stukje uit een artikel van Donner in „A.R. Staat-

ken te worden om op de vrij gekomen grond een parkeergarage te bouwen. Zo stond het in het bestemmingsplan! Met vreugde heeft daar de School in geleefd en gewerkt. Maar - in het vorig jaar kwam het definitieve bericht dat het gebouw op 1 september 1981 moest worden ontruimd. Trouwens, het werd ook al weer te klein voor een bevolking van 70 studenten.

Er is toen gezocht en gezocht naar een ander huis. Dat was een telkens weer teleurstellend bedrijf. Tenslotte kwam wat nu ons tehuis is in 't zicht. Het was voorheen het internaat van het Zeister Lyceum, dat niet langer gebruikt behoefde te worden. Het was uitermate geschikt. Er was een aantal goede leslokalen en een groot aantal kamers om inwonende studenten te herbergen, benevens een accommodatie, nodig voor een goede huishouding. Het gebouw verkeerde in een zeer

goede staat en wordt omgeven door, je kunt wel zeggen: een klein parkje. Maar de prijs! Ja, die was voor dit object zeer laag. Toch was die anderhalf miljoen gulden! Met vreze en beving besloot het Bestuur toch tot de koop over te gaan. Het was hier: alles of niets. En in de wetenschap dat het om een goede zaak gaat en vertrouwend op de liefde en offervaardigheid van de vele vrienden en vriendinnen van de School, heeft het Bestuur, na veel gebed en in 't geloof in Gods liefde en zorg tenslotte de knoop doorgehakt.

De situatie is nu zo, dat de gehele „huishouding” van de School, alles wat voor de school als zodanig nodig is, geen zorgen baart. Zij is ten gevolge van de collegegelden der studenten en de vaste bijdragen van de vrienden der School om zo te zeggen „selfsupporting”. Maar voor de betaling van het huis moest een geduchte hypotheek worden genomen en geld geleend. En wát dat alleen al aan rente kost, weet ieder. Het Bestuur vraagt daarvoor een offer.

De bevolking van de School nam steeds toe. Voor het eerste jaar hebben zich 40 kandidaten aangemeld. Dat betekent dat zowel het eerste jaar van de driejarige cursus, en de éénjarige vormingscursus dat in het leerplan is opgenomen, volledig bezet zijn.

Zó begint de School dit jaar met een nieuwe fase in haar leven. En de vraag moet weer gesteld wat zij bedoelt, waar zij naar streeft. Om daarmee te beginnen: *alle* oud-leerlingen - en dat is reeds een heel aantal - hebben reeds een positie gevonden. Zeer gevarieerd. Er zijn er die in een of andere functie in de zending werkzaam zijn, anderen vonden hun werk onder de jeugd, als hulp bij het diaconaat, als leraar in het nijverheids- onderwijs en in industriescholen. Voorts is voor sommigen het School- onderwijs een voorbereiding voor hogere studie, speciaal op de universiteit. Dat laatste vooral is een belangrijk aspect van het onderwijs! En er zijn oud-leerlingen die, verrijkt door wat ze op School ontvingen, weer naar hun vroegere werkkring teruggaan om daar door leven en woord getuigen van Christus te zijn. Dat laatste acht het Bestuur van de hoogste betekenis. Wat zou het heerlijk zijn als veel van deze oud-leerlingen in onze verwarde en verwarrende tijd zouden leven en werken. Allicht krijgen zij vanwege hun achtergrond in kleiner of groter kring een min of meer leidende functie. Eén ding wil ik nog met nadruk zeggen: het gaat de School absoluut niet om de vorming van theoloogjes die zo op gemakkelijke wijze tot het predikambt proberen toegelaten te worden. Wel gaat het de School om een zo gron-

dig mogelijke kennis van de Heilige Schrift. Dat is voluit het „hoofdvak” in het onderwijs.

Met het oog op dit alles durft het Bestuur het aan een dringend beroep op de reformatische christenen te doen om een *offer* voor de School te brengen. Het weet dat de tijden moeilijk zijn. Maar des te meer is werk als de School verricht, nodig. Wat zou het een blijde zaak zijn als wij door deze offerbereidheid werden verrast én onze zorgen verminderd werden. Kunnen de kerken ook niet wat doen? B.v. door een collecte te doen houden. En mede door dat te doen de Schoolarbeid te doen „leven” in de gemeente. Het Bestuur vraagt bovenal het gebed van allen. Dat is geen frase!

De School werd op het gebed en in het geloof dat het om een goede zaak ging geboren: Moge zij ook bij het „opgroeien” daardoor worden gedragen!

En daarom: brengt uw offer. Doe het nu!

Het gironummer van de School is: 309110 ten name van de Reformatische Bijbelschool, Krakelingweg 10, Zeist.

C. V.

L'ABRI

Het programma voor de komende zaterdagen:

De Utrecht-zaterdagen beginnen deze keer pas in november wegens de verbouwing van de plaats van samenkomen, het Jeugdhonk.

17 oktober:

Muziek weekend: aanvang 11.00 uur. 11.00 uur: Betty Carlson - „A word on Writing”; 15.00 uur: Jane Stuart Smit - Scott Jopling, Ragtime; 's avonds: informeel concert.

Jane Stuart Smith en Betty Carlson zijn medewerkers van L'Abri-Zwitserland. Jane is operazangeres en Betty is schrijfster.

24 oktober:

Prof. B. Goudzwaard.

31 oktober:

Drs. G. Officer - Pacifisme of militarisme? Een Christelijke visie.

7 november:

Drs. G. Birthwhistle - Recente Christelijke denkers in de kunst.

14 november:

Utrecht-zaterdag: N. Cornelisse - „De aantrekkingskracht van het Oosten”. Oosterse bewegingen en denken in Westerse vorm. Drs Rietkerk - Bijbelstudie.

21 november:

Prof. B. Goudzwaard.

28 november:

Drs. G. Officer - De „theologie” van Woody Allan.

Aanvangstijd van de lezingen: 15.00 u. Aanvangstijd van de Utrecht-zaterdagen: 14.00 uur.

N.B. De Utrecht-zaterdag wordt gehouden in „Het Jeugdhonk” van de Jeruzalemkerk aan de Troosterlaan, te bereiken vanaf het Centraal Station met lijn 9 (Tuindorp-Oost). Opgave voor de maaltijd bij de fam. Rietkerk, tel. 030 - 71 83 27.

6 oktober 1981

De Here heeft ons blij gemaakt met de geboorte van

MAAIKE

HERE, maak uw belofte uit
Jer. 31 : 33, 34 ook aan haar waar!

Luc en Hiektje Compagnie
Bovennieuwstraat 11-1, Kampen

**BIJBELKRINGEN,
VERENIGINGEN enz.
OPGELET!**

Er zijn nog exemplaren van
de 'Hulp bij Bijbelstudie'
over het boek Jeremia verkrijgbaar.

De prijs is slechts f 10,—.

Zie de bestelbon in dit nummer.

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van nevenstaande bestelbon kunt u een door „Opbouw” uitgegeven brochure 'Hulp bij Bijbelstudie' bestellen.

De prijs is exclusief portokosten!

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgave ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

Administratie „Opbouw”,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Gaarne ontvang ik:

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie)
(plm. 194 pag.) à f 10,—.

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening:

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gronr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.